

LAGUTSKOTTETS UTLÅTANDE 12/2000 rd

Statsrådets skrivelse med anledning av ett initiativ från Republiken Frankrike till en konvention (förbättrad ömsesidig rättslig hjälp i brottmål)

Till stora utskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagens talman sände den 10 oktober 2000 statsrådets skrivelse med anledning av ett initiativ från Republiken Frankrike till en konvention (förbättrad ömsesidig rättslig hjälp i brottmål) (U 39/2000 rd) till stora utskottet för behandling och bestämde samtidigt att lagutskottet skall lämna ett utlåtande i saken till stora utskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsrådet Asko Välimaa och lagstiftningsrådet Katariina Jahkola, justitieministeriet
- kriminalöverinspektör Jari Liukku, Central-kriminalpolisen.

Samband med andra handlingar

Ärendet anknyter till statsrådets skrivelse U 66/1996 rd med förslag till konvention om

ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater (rättshjälpssavtal), som lagutskottet har behandlat tidigare, samt statsrådets utredning E 59/1996 rd därförinnan, om vilka utskottet har givit utlåtandena LaUU 15/1996 rd och LaUU 3/2000 rd.

Ärendet anknyter även till statsrådets skrivelse U 40/2000 rd med anledning av Republiken Frankrikes initiativ till rambeslut (penningtvätt, identifiering, spårande, spärrande, beslag och förverkande av hjälpmedel och vinning av brott), som är under behandling i utskottet nu samtidigt.

En delegation från lagutskottet har vid sitt besök i Europols högkvarter i Haag i september 2000 bevittnat hur Europeiska unionens bestämmelser och konventioner om rättslig hjälp och penningtvätt bidrar till bekämpning och utredning av allvarliga internationella brott.

STATSRÅDETS SKRIVELSE

Förslaget

Syftet med förslaget är att rådet skall anta en konvention om förbättrad ömsesidig rättslig hjälp i brottmål, särskilt när det gäller kampen mot organiserad brottslighet, tvätt av vinning av brott och ekonomisk brottslighet. Förslaget

grundar sig på slutsatserna från Europeiska rådet i Tammerfors i oktober 1999 som fäster uppmärksamhet vid kampen mot ekonomisk brottslighet och i synnerhet penningtvätt.

Syftet med förslaget är att komplettera

— den av Europarådet 1959 ingångna europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål (nedan *1959 års konvention*) och

— konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål inom Europeiska unionen som Europeiska unionens råd antog i maj 2000 (nedan *2000 års konvention*).

Artikel 1 i konventionen gäller dess samband med andra konventioner. Där uppräknas de fördrag som konventionen kompletterar.

Enligt artikel 2.1 i konventionen kan reservationer och förklaringar som gjorts av Europeiska unionens medlemsstater beträffande artikel 5 i 1959 års konvention inte göras gällande mellan dessa. Reservationerna och förklaringarna kan fastställas som villkor för rannsakan eller beslag.

Enligt artikel 3 får en medlemsstat inte med hänvisning till de sekretessbestämmelser som tillämpas på bankverksamhet och annan kommersiell verksamhet vägra att verkställa en framställning om rättslig hjälp från en annan medlemsstat.

Enligt artikel 7.1 får ömsesidig rättslig hjälp inte vägras endast av det skälet att framställningen hänför sig till brott som gäller skatter och punktskatter, tullar eller valutahandel.

Artikel 8 i konventionen gäller rätten att avslå en framställning om ömsesidig rättslig hjälp på basis av grundläggande intressen. Punkt 2—4 i artikeln gäller förfarandet i en situation där en medlemsstat avslår en framställning om rättslig hjälp med hänvisning till att det skadar dess väsentliga intressen.

Enligt artikel 10 får inga reservationer göras mot konventionen.

Med lagstiftningen i Finland som utgångspunkt förutsätter förslaget till konvention inga ändringar i polislagen eller i lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt. Utredning av organiserad brottslighet enligt artikel 5.2 och möjlighet att spåra vinning av brott artikel 4 i konventionen kan däremot förutsätta att kreditinstitutslagen preciseras att motsvara 36 § polislagen på så sätt att skyldigheten att lämna uppgifter också gäller avvärjande av brott.

Den i 15 § 1 mom. lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden (4/1994) ingående förutsättningen att tillgripa tvångsmedel, s.k. krav på dubbel straffbarhet, bör slopas på grund av artikel 2 i konventionen, åtminstone till den del det är fråga om förutsättningarna för verkställande av rannsakan eller beslag. Denna bestämmelse baserar sig på Finlands förklaring beträffande artikel 5 i 1959 års rättshjälpsavtal. Artikel 8 i konventionen, som säger att den enda motiveringen till att förvägra rättslig hjälp är att det kan skada den anmodade medlemsstatens väsentliga intressen att begäran verkställs, förutsätter dessutom att 12 § lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden ändras.

Statsrådets ståndpunkt

Statsrådet anser det viktigt att EU i enlighet med slutsatserna från Europeiska rådet i Tammerfors effektiviserar kampen mot penningtvätt och ekonomisk brottslighet. Statsrådet förhåller sig därför positivt till Frankrikes initiativ.

Statsrådet fäster likväl uppmärksamhet vid att det kan kränka Finlands suveränitet om kravet på dubbel straffbarhet slopas, eftersom den finska myndigheten vore skyldig att tillgripa tvångsmedel på grundval av sådana gärningar som inte bestraffas i Finland men som en lagstiftaren i en annan av EU:s medlemsstater har kriminaliserat.

I praktiken har kravet på dubbel straffbarhet dock inte hindrat de finska myndigheterna från att lämna sådan rättslig hjälp som innebär att tvångsmedel tillgrips. Till denna del skulle det knappast ändra på gällande praxis om kravet på dubbel straffbarhet slopades. Däremot kunde slopat krav på dubbel straffbarhet underlätta framställningar om rättslig hjälp, eftersom det då inte skulle behöva utredas om den gärning som framställningen hänför sig till är straffbar också i den anmodade medlemsstaten.

Statsrådet hänvisar till punkt 33 i slutsatserna från Europeiska rådet i Tammerfors att ett ömsesidigt erkännande av rättsliga avgöranden bör vara en hörnsten i det rättsliga samarbetet också på det straffrättsliga området, och förhåller sig positivt till att kravet på dubbel straffbarhet slopas på det sätt som Frankrikes initiativ förutsät-

ter. Samtidigt konstaterar statsrådet att det efter Europeiska rådet i Tammerfors är att vänta flera initiativ i fråga om det straffrättsliga samarbetet inom Europeiska unionen. Om initiativen genomförs innebär det att kravet på dubbel straffbarhet slopas mellan Europeiska unionens medlemsstater. Därför anser statsrådet att det är viktigt att utreda hur slopan det av kravet på dubbel straffbarhet förhåller sig till Finlands nya grundlag.

Statsrådet konstaterar ytterligare att det av konventionen klarare än vad som föreslås bör

framgå vad som avses med begreppet "annan kommersiell verksamhet" i artikel 3. Rättegångsbiträdenas verksamhet bör i varje fall inte omfattas av definitionen på "annan kommersiell verksamhet", för att inte äventyra förtroendeförhållandet mellan rättegångsbiträdet och hans eller hennes klient.

Statsrådet förhåller sig i princip också positivt till att grunderna för förvägrande av rättslig hjälp begränsas.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Utskottet anser att förslaget innehåller flera förbättringsförslag som är positiva med tanke på bekämpande av penningtvätt och ekonomisk brottslighet. Som exempel kan nämnas

- förslaget att banksekretess inte kan åberopas som grund för vägran vid rättshjälpsförfarande i anknytning till brottmål,

- bestämmelserna om överlåtande av information i anknytning till spårande av vinning av brott och banksekretess, som underlättar utredningen av i synnerhet situationer som inkluderar off-shorebolagsarrangemang,

- bestämmelsen i artikel 6 att behov av ytterligare utredningar som kommit fram i samband med verkställigheten av begäran om rättslig hjälp utan dröjsmål skall meddelas den som framställt begäran, vilket snabbar upp förundersökning som förutsätter internationellt samarbete och ger kostnadsinbesparingar,

- bestämmelsen i artikel 7 att en medlemsstat inte kan vägra ge rättslig hjälp på den grunden att begäran baserar sig på en bestämmelse om skattebrott, vilket förtydligar och snabbar upp rättshjälpsförandet speciellt vid ekonomiska brott och brott som gäller penningtvätt.

Enligt artikel 9 skall medlemsstaterna inrätta nationella sektorsövergripande arbetsgrupper med särskild inriktning på organiserad brottslighet

och penningtvätt. Detta arbetssätt, som redan en längre tid använts i Finland, har visat sig vara välfungerande vid utredning av omfattande och komplicerade brottshärvor. Utskottet konstaterar att detta likväl förutsätter att bestående och tillräckligt breda personella resurser tryggas för de nationella myndigheter som ansvarar för utredning av penningtvätt.

Lagutskottet har inte kompetens att ta ställning till om det kränker Finlands suveränitet att kravet på dubbel straffbarhet slopas. Praktiska orsaker förordar att förslaget godkänns.

Utskottet omfattar statsrådets ståndpunkt vad beträffar oklarheten i begreppen "annan kommersiell verksamhet" och "väsentligt intresse" i artikel 3 och 8. Utskottet förordar därför att förslaget till konvention godkänns under förutsättning att de artiklar som är svårförklarliga och lämnar rum för tolkning görs tydligare. Därtill är det skäl att fästa uppmärksamhet vid att denna fråga och initiativet till rambeslut om penningtvätt (U 40/2000 rd), som samtidigt är under behandling och som innehåller flera likalydande bestämmelser, samordnas sinsemellan.

Utlåtande

Lagutskottet anför vördsamt som sitt utlåtande

att utskottet omfattar statsrådets i princip positiva, men beträffande vissa en-

skilda detaljer reserverade ståndpunkt i saken, och föreslår därför

att stora utskottet begär utlåtande av grundlagsutskottet om huruvida slopan- det av s.k. dubbel straffbarhet kränker Finlands suveränitet eller inte och

att åtminstone begreppet "annan kom- mersiell verksamhet" i artikel 3 och be- greppet "väsentligt intresse" i artikel 8 förtydligas vid arbetsgruppsförhand- lingarna.

Helsingfors den 13 oktober 2000

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Matti Vähänäkki /sd
medl. Sulo Aittoniemi /alk
Leena-Kaisa Harkimo /saml
Jyri Häkämies /saml
Erkki Kanerva /sd
Toimi Kankaanniemi /fkf

Annika Lapintie /vänst
Kari Myllyniemi /cent
Kirsi Ojansuu /gröna
Veijo Puhjo /vänst
Tero Rönni /sd
Harry Wallin /sd.

Sekreterare vid sammanträdet var

utskottsrådet Kaisa Vuorisalo.